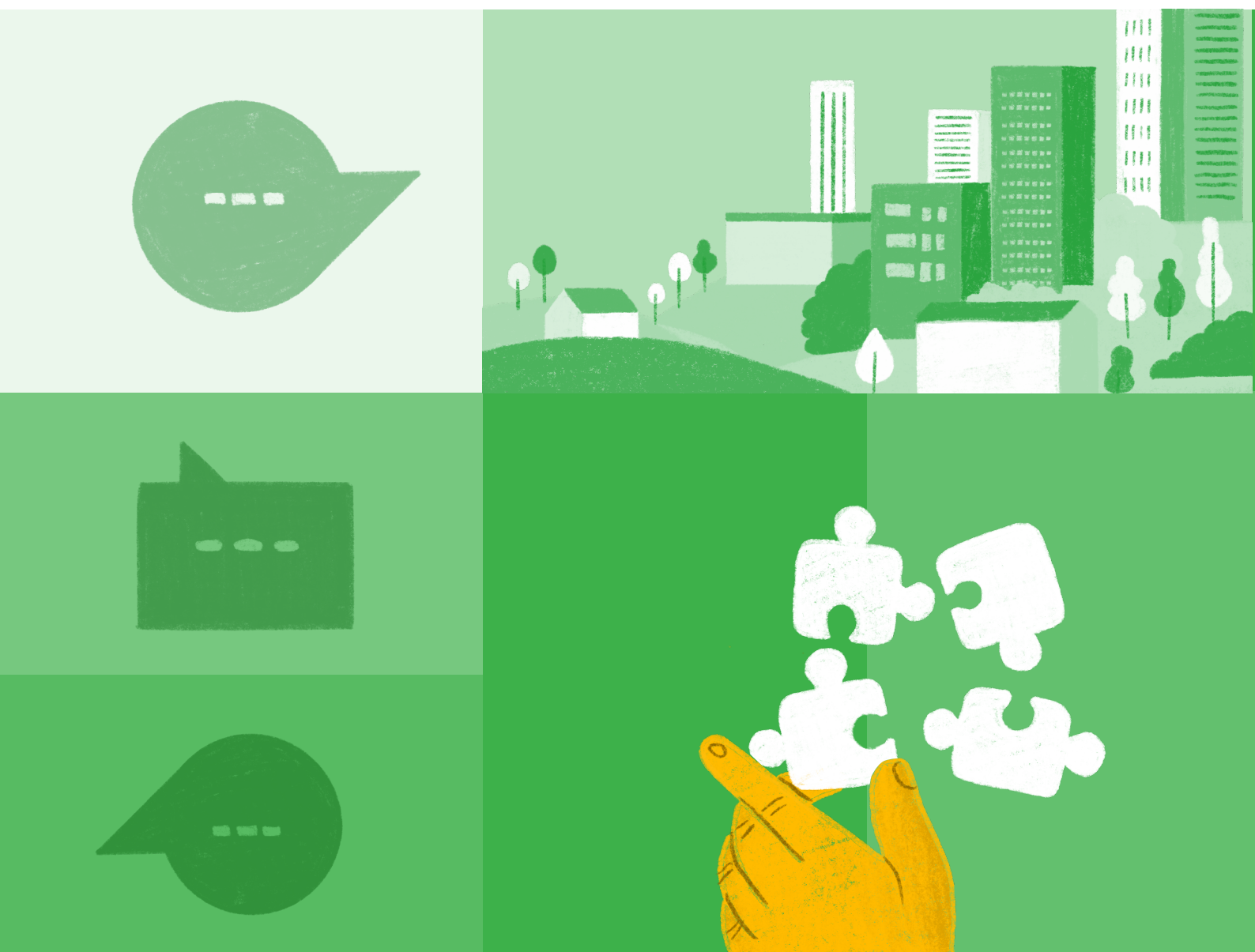

SPROVOĐENJE DOBROVOLJNIH LOKALNIH PREGLEDA ZA MEREŃJE I SAOPŠTAVANJE NAPRETKA OPŠTINA U PRIMENI COR-A.

Autor: INDEP

Urednik: INDEP

Program: Održivi razvoj

Publikacija: April 2023

Dizajn: KUKU Creative

Zhvillimi i Qëndrueshëm
Sustainable Development

Institut za razvojne politike (INDEP)

Publikacija Instituta za razvojnu politiku (INDEP) koju podržava GIZ. Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove publikacije se ne može reprodukovati, sačuvati u sistemu za čuvanje podataka niti preneti, u bilo kom obliku ili na bilo koji način, bez prethodnog pristanka izdavača. Publikacija se može distribuirati elektronskim putem, ali samo u celostii samo u nekomercijalne svrhe.

Sadržaj ovog dokumenta, uključujući izražena mišljenja, ne odražava nužno stavove donatora, INDEP-a, njihovog osoblja, saradnika ili Borda. Ovaj rad je objavljen uz podršku Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH u ime nemačkog saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ). Sadržaj ovog dokumenta, uključujući i izražena mišljenja, ne odražavaju nužno mišljenja INDEP-ovih donatora, njihovog osoblja, saradnika ili odbora.

Sadržaj

I. Uvod	4
II. Razumevanje COR-a i DLP-a koji važe na kosovske opštine.....	5
III. Kako kosovske opštine mogu sprovesti DLP.....	10
V. Angažovanje zainteresovanih strana u DLP-ima na Kosovu	12
VI. Zaključci	14
V. Preporuke	16

I. Uvod

Ciljevi održivog razvoja Ujedinjenih nacija (COR) pružaju okvir zemljama i zajednicama širom sveta, da rade na održivijoj i ravnopravnijoj budućnosti. Kosovo je, iako još uvek nije članica UN, posvećeno postizanju ovih ciljeva do 2030. godine. Iako su COR-i globalni u svom obimu, oni se moraju sprovesti na lokalnom nivou, a opštine imaju ključnu ulogu da odigraju u ovom procesu.

Jedan od načina na koji opštine mogu da procene i izveste o svom napretku ka postizanju COR-a jesu takozvani dobrovoljni lokalni pregledi (DLP). DLP obezbeđuju mehanizam opština da procene svoj napredak, identifikuju oblasti koje trebaju dalja poboljšanja i podele svoje uspehe i izazove sa drugim zainteresovanim stranama. Ovaj izveštaj o politici opisuje zašto i kako kosovske opštine mogu da sprovedu DLP-e, kako bi podržale svoje napore za postizanje COR-a.

Novembra 2022. godine, Vučitrn je postao prva opština na Kosovu koja je usvojila Dobrovoljni lokalni pregled za COR-e. Iskustvo Vučitrna se može preneti i na druge opštine na Kosovu i naučene lekcije mogu biti od neprocenjive vrednosti za druge opštine na Kosovu koje nastoje da sprovedu sopstvene DLP-e. Pionirski napori Vučitrna su pokazali izvodljivost sprovođenja DLP-a na opštinskom nivou na Kosovu i postavili su pozitivan primer koji će drugi slediti.

Jedan od ključnih zaključaka iz iskustva Vučitrna je važnost angažovanja zainteresovanih strana u procesu DLP. Vučitrn je ostvarivao tesnu saradnju sa organizacijama građanskog društva, omladinskim grupama i drugim zainteresovanim stranama na prikupljanju doprinosa i povratnih informacija za potrebe svog DLP-a. Ovaj pristup saradnje pomogao je da se izgradi podrška za proces DLP i da se obezbedi da konačni izveštaj oslikava širok spektar perspektiva i prioriteta.

Ovaj izveštaj je osmišljen u nameri da posluži kao vodič drugim opštinama i za donošenje praktične politike o tome kako izraditi DLP i da identifikuje korake za uspešan proces izrade i kontinuirano praćenje. On počinje pregledom COR-a i DLP-a i njihovog značaja za Kosovo. Zatim razgovaramo o prednostima DLP-a za opštine na Kosovu i izazovima sa kojima se mogu suočiti u njihovom sprovođenju. U nastavku, pružamo detaljan vodič o tome kako kosovske opštine mogu da sprovedu DLP, uključujući ključne komponente izveštaja DLP i najbolje prakse za sprovođenje DLP. Takođe naglašavamo raspoložive alatke i resurse za podršku kosovskim opštinama u ovim naporima.

Na kraju se osvrćemo na važnost angažovanja zainteresovanih strana u DLP-ima i pružamo strategije za delotvorno angažovanje zainteresovanih strana. Dokument se završava pozivom na akciju kosovskim opštinama da sprovedu DLP-e i podsećanjem na kritičnu ulogu koju lokalne samouprave igraju u postizanju COR-a.

II. Razumevanje COR-a i DLP-a koji važe na kosovske opštine

Kosovo nije članica Ujedinjenih nacija a Skupština Kosova je usvojila Deklaraciju o održivom razvoju čime je preuzela političke obaveze za sprovođenje Agende 2030. Savet za održiv razvoj formiran je u okviru Skupštine i funkcioniše kao telo za koordinaciju u procesu izrade politika.

Januara 2018. godine, Skupština Kosova je načinila značajan korak ka održivom razvoju usvajanjem Rezolucije br. 06-R-001, kojom se Kosovo obavezalo na sprovođenje Ciljeva održivog razvoja (COR).¹ Ova Rezolucija predstavlja važnu prekretnicu za Kosovo jer pruža okvir za akciju ka održivom razvoju, obuhvatajući socijalne, ekonomske i ekološke aspekte.

Usvajanje COR-a odražava posvećenost Vlade Kosova globalnoj agendi za održiv razvoj i naglašava da ista prepoznaje potrebu da radi na postizanju COR-a. Rezolucija takođe pokazuje da Kosovo prepoznaje ulogu koju lokalne samouprave igraju u postizanju održivog razvoja i naglašava potrebu za njihovim angažovanjem u sprovođenju COR-a.

Usvajanjem COR-a, Kosovo se jasno obavezalo na održiv razvoj i uskladilo se sa globalnom agendom za održiv razvoj. Ova posvećenost pruža priliku Kosovu da radi u pravcu postizanja održivije budućnosti i da osigura da svi njegovi građani ostvare koristi od održivog razvoja. Sada je na kosovskoj vladi, opštinama, građanskom društvu i drugim zainteresovanim stranama da rade zajedno na ostvarivanju ciljeva održivog razvoja na Kosovu.

Štaviše, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) zaključen između Kosova i Evropske unije (EU) predstavlja ključni instrument za promovisanje održivog razvoja na Kosovu. Sporazum, koji je stupio na snagu aprila 2016. godine, ima za cilj jačanje političkih i ekonomskih veza između Kosova i EU i uključuje odredbe koje podržavaju održivi razvoj.

SSP se posebno odnosi na važnost promovisanja održivog razvoja i naglašava potrebu da Kosovo uskladi svoje politike sa ekološkim i socijalnim standardima EU.² Sporazum takođe prepoznaje važnost COR-a i podstiče Kosovo da radi na njihovoj primeni.

¹ Republika Kosovo, Skupština Kosova, (2018), Rezolucija br. 06-R-001, dostupna na http://old.kuvendikosoves.org/common/docs/2018_01_30_Rezoluta_06_R_001.pdf (pristupljeno marta 2023)

² Republika Kosovo, (2016), Zakon br. 05/L-069 o potvrđivanju Sporazuma o pridruživanju i stabilizaciji između Republike Kosovo, s jedne strane, i Evropske unije i Evropske zajednice za atomsku energiju, s druge strane, dostupan na <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=11239> (pristupljeno marta 2023)

Odredba/član kosovskog Zakona o lokalnoj samoupravi	Relevantni COR-i	Relevantni zadaci COR-a	Relevantni pokazatelji COR-a
Član 4: Načela lokalne samouprave	COR 16: Mir, pravda i snažne institucije	COR 16.6: Razviti delotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim nivoima	COR 16.6.1: Primarni državni rashodi kao udeo u originalno odobrenom budžetu, po sektorima (ili po budžetskim linijama ili nečem sličnom)
Glava III: Nadležnosti opština	COR 11: Održivi gradovi i zajednice	COR 11.3: Unaprediti inkluzivnu i održivu urbanizaciju i kapacitete za participativno, integrisano i održivo planiranje i upravljanje ljudskim naseljima u svim zemljama	COR 11.3.2: Udeo gradova koji imaju strukture za direktno učešće civilnog društva u urbanom planiranju i upravljanju koje funkcionišu redovno i na demokratski način
Javne službe, član 25 i drugi.	COR 3: Dobro zdravlje i blagostanje	COR 3.8: Postići univerzalni obuhvat zdravstvenom zaštitom, uključujući zaštitu od finansijskog rizika, dostupnost kvalitetnih osnovnih zdravstvenih usluga i dostupnost bezbednih, delotvornih, kvalitetnih i pristupačnih osnovnih lekova i vakcina za sve	COR 3.8.1: Obuhvat osnovnim zdravstvenim uslugama (definisana kao prosečna pokrivenost osnovnim uslugama na osnovu intervencija praćenja koje uključuju reproduktivno zdravlje, zdravlje majki, novorođenčadi i dece, zarazne bolesti, nezarazne bolesti i kapacitet i pristup uslugama, među opštom i najugroženijom populacijom)
Usluge obrazovanja, član 17	COR 4: Kvalitetno obrazovanje	COR 4.5: Eliminirati rodnu nejednakost u obrazovanju i obezbediti jednak pristup svim nivoima obrazovanja i stručnom osposobljavanju za ranjive grupe, uključujući osobe sa invaliditetom, autohtono stanovništvo i decu u ranjivim situacijama	COR 4.5.1: Indeksi pariteta (žene/muškarci, ostala/gradska naselja, najniži/najviši kvintil blagostanja i ostalih kao što su invaliditet, autohtonost stanovništva i pogodnost konfliktima, kako podaci postaju dostupni) za sve indikatore obrazovanja o pristupu, učešću i završetku obrazovanja
Usluge socijalne zaštite Član 17	COR 1: Svet bez siromaštva	COR 1.3: Primeniti odgovarajuće nacionalne sisteme socijalne zaštite i mere za sve, uključujući najugroženije, i do 2030. postići dovoljno veliki obuhvat siromašnih i ranjivih	COR 1.3.1: Udeo stanovništva obuhvaćenih sistemima socijalne zaštite, prema polu, uz razlikovanje dece, nezaposlenih lica, starijih lica, osoba sa invaliditetom, trudnica, novorođenčadi, žrtava povreda na radu, kao i siromašnih i ranjivih
Zaštita životne sredine Član 17	COR 13: Akcija za klimu	COR 13.1: Osnažiti otpornost i adaptivni kapacitet na opasnosti povezane sa klimatskim uslovima i prirodnim katastrofama u svim zemljama	COR 13.1.2: Broj zemalja koje su iznele da su radile na jačanju institucionalnih, sistemskih i individualnih kapaciteta kako bi primenile, usvojile, ublažile i prenele tehnološke napretke i razvojne postupke

<p>Unapređenje društvenog razvoja Član 17. i drugi</p>	<p>COR 10: Smanjenje nejednakosti</p>	<p>COR 10.2: Do 2030. osnažiti i promovisati socijalnu, ekonomsku i političku inkluziju svih, bez obzira na starost, pol, invaliditet, rasu, etničku pripadnost, poreklo, religiju ili ekonomski i neki drugi status</p>	<p>COR 10.2.1: Udeo stanovništva koje živi ispod 50% medijane prihoda, prema polu, starosti i invaliditetu</p>
<p>Promovisanje kulturnog i turističkog razvoja Član 17.</p>	<p>COR 8: Dostojanstven rad i privredni rast</p>	<p>COR 8.9: Do 2030. osmisliti i primeniti politike za promovisanje održivog turizma koji stvara radna mesta i promoviše lokalnu kulturu i proizvode</p>	<p>COR 8.9.1: Direktan BDP iz turizma kao udeo u ukupnom BDP-u i u stopi rasta</p>
<p>Promocija poljoprivrede, šumarstva i ruralnog razvoja Član 18.</p>	<p>COR 2: Svet bez gladi, COR 8: Dostojanstven rad i privredni rast</p>	<p>COR 2.3: Do 2030. udvostručiti poljoprivrednu produktivnost i prihode malih proizvođača hrane, a posebno žena, autohtonih naroda, porodičnih poljoprivrednih proizvođača, stočara i ribara, kroz bezbedan i jednak pristup zemljištu, drugim proizvodnim resursima i podacima, saznanjima, finansijskim uslugama, tržištima i mogućnostima za ostvarivanje dodatne vrednosti, odnosno za zapošljavanje van poljoprivrede</p>	<p>COR 2.3.1: Obim proizvodnje prema jedinici radne snage po vrstama poljoprivrednog/pastoralnog/šumarskog preduzeća</p>
<p>Učešće žena u lokalnoj upravi Član 19.</p>	<p>COR 5: Rodna ravnopravnost</p>	<p>COR 5.5: Obezbediti da žene u potpunosti i efektivno učestvuju i imaju jednake mogućnosti za rukovođenje na svim nivoima donošenja odluka u političkom, privrednom i javnom životu</p>	<p>COR 5.5.1: Udeo žena među poslanicima u (a) nacionalnim parlamentima i (b) lokalnim samoupravama</p>
<p>Učešće manjina u lokalnoj upravi Član 19.</p>	<p>COR 10: Smanjenje nejednakosti</p>	<p>COR 10.7: Olakšati uređenu, bezbednu, regularnu i odgovornu migraciju i mobilnost ljudi, uključujući primenu planiranih i dobro vođenih migracionih politika</p>	<p>COR 10.7.1: Troškovi zapošljavanja koje snose zaposleni u odnosu na mesečni prihod ostvaren u zemlji odredišta</p>

Saradnja sa građanskim društvom i drugim zainteresovanim stranama Član 68.	COR 17: Partnerstvom do ciljeva	COR 17.16: Unaprediti globalno partnerstvo za postizanje održivog razvoja, upotpunjeno višestranim partnerstvima koja mobilisu i dele znanja, stručnost, tehnologiju i finansijska sredstva, kako bi se pružila podrška za postizanje ciljeva održivog razvoja u svim zemljama, a posebno u zemljama u razvoju	COR 17.16.1: Broj zemalja koje izveštavaju o ostvarenom napretku preko multi-agencijskih okvira za praćenje delotvornosti razvoja koji podržavaju dostizanje Ciljeva održivog razvoja
Nadzor nad opštinskom administracijom Član 75. i drugi	COR 16: Mir, pravda i snažne institucije	COR 16.6: Razviti delotvorne, odgovorne i transparentne institucije na svim nivoima	COR 16.6.2: Udeo stanovništva koje je zadovoljno svojim poslednjim iskustvom sa javnim službama
Učešće građana u donošenju odluka lokalne samouprave Član 68.	COR 16: Mir, pravda i snažne institucije	COR 16.7: Osigurati odgovorno, inkluzivno, participativno i reprezentativno donošenje odluka na svim nivoima	COR 16.7.2: Udeo stanovništva koje smatra da je proces donošenja odluka inkluzivan i odgovara na potrebe, prema polu, starosti, invaliditetu i grupama stanovništva
Pravo na informisanje Član 68.	COR 16: Mir, pravda i snažne institucije	COR 16.10: Osigurati javni pristup informacijama i zaštitu osnovnih sloboda, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom i međunarodnim sporazumima	COR 16.10.2: Broj država koje usvajaju i sprovode ustavne, zakonske i/ili političke garancije za pristup informacijama od javnog značaja

Na osnovu analize koju je obavio autor, evidentno je da je značajan procenat COR-a, zadataka i pokazatelja direktno ili delimično relevantan za odredbe kosovskog Zakona o samoupravi.³ Konkretno, autor je našao da je 76.47% svih relevantnih COR-a, 15.98% svih relevantnih zadataka COR-a i 10.82% svih relevantnih pokazatelja COR-a direktno ili delimično povezano sa Zakonom o lokalnoj samoupravi. Pored osnovnog zakona koji uređuje lokalnu samoupravu, horizontalni i sektorski zakoni koji uređuju pojedine oblasti daju opštinama ovlašćenja. Na primer, na osnovu Zakona o energetici, opštine imaju određeni broj ovlašćenja u pogledu planiranja voda.

³ Republika Kosovo, (2008), Zakon br. 03/L-04 o lokalnoj samoupravi, dostupan na <https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=2530> (kome je pristupljeno marta 2023)

Ovaj nalaz naglašava važnost usklađivanja lokalnih politika i strategija sa okvirom COR-a, posebno u kontekstu kosovskih napora na polju decentralizacije. Zakon o lokalnoj samoupravi daje značajne nadležnosti i odgovornosti opštinama, pružajući im jedinstvenu priliku da doprinesu postizanju COR-a na lokalnom nivou. Korišćenjem svojih nadležnosti i usklađivanjem svojih politika sa okvirom COR-a, opštine na Kosovu mogu doprineti održivom razvoju i poboljšati blagostanje svojih zajednica.

Stoga je od ključne važnosti da opštine uzmu u obzir COR i njihove relevantne zadatke i pokazatelje, svaki put kada osmišljavaju lokalne politike i strategije. Pored toga, važno je za vladu i druge zainteresovane strane da podrže opštine u ovim naporima, obezbeđivanjem neophodnih resursa i tehničke pomoći kako bi se omogućila delotvorna primena COR-a na lokalnom nivou.

III. Kako kosovske opštine mogu sprovesti DLP

Od ključne je važnosti da se ciljevi održivog razvoja (COR) lokalizuju kako bi se delotvorno primenili i postigli. Opštine mogu preduzeti tri ključna koraka da postignu ovaj cilj. Prvo, mogu obrazovati opštinski DLP tim, koji će predvoditi visoko rangirana politička ličnost i koji se sastoji od svih odeljenja u opštini. Ovaj tim će biti odgovoran za sprovođenje dobrovoljnog lokalnog pregleda (DLP) napretka opštine ka postizanju COR-a, naglašavajući oblasti uspeha i identifikujući izazove koji iziskuju pažnju.

Drugi korak uključuje preispitivanje postojećih politika, posebno Opštinskog razvojnog plana (ORP), koji predviđa razvojne strategije i prioritete opštine. Integrisanjem COR-a u ORP, opštine mogu da obezbede da se COR-i ne tretiraju kao dodatni skup prioriteta, već su umesto toga integrisani u opšti razvojni plan opštine.

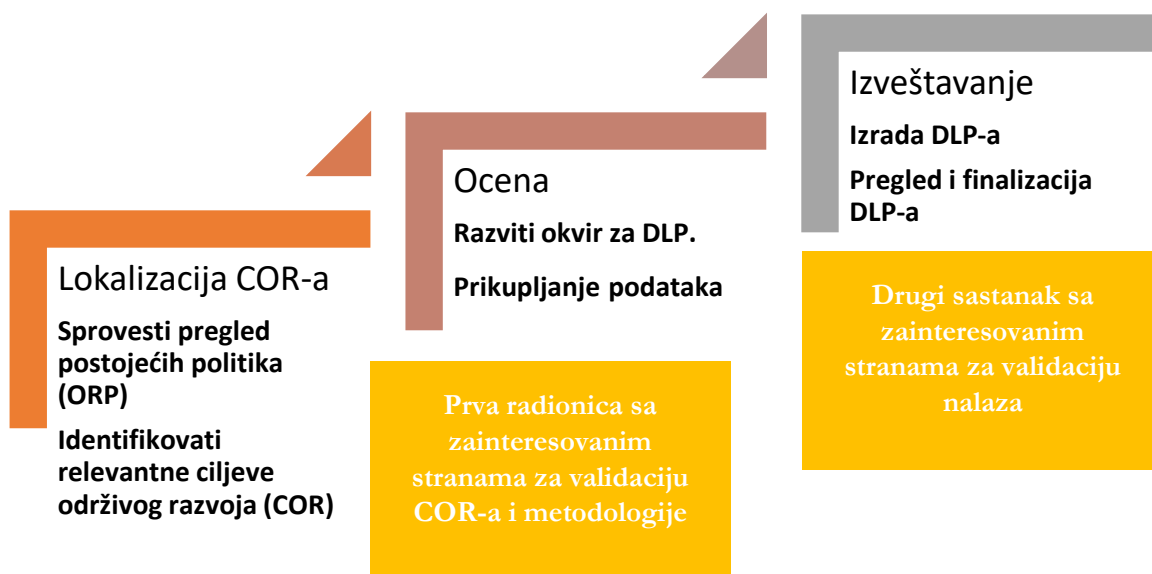
Na kraju, opštine treba da identifikuju najrelevantnije COR-e koji odgovaraju njihovim razvojnim prioritetima i kontekstom. Ovo uključuje pažljivu analizu COR-a i njihovih zadataka, uzimajući u obzir specifične potrebe, izazove i mogućnosti opštine. Identifikovanjem najrelevantnijih COR-a, opštine mogu da usmere svoje napore i resurse na oblasti u kojima mogu ostvariti najveći uticaj i doprineti postizanju COR-a na lokalnom nivou.

Lokalizacija Ciljeva održivog razvoja (COR) zahteva punu posvećenost i podršku rukovodstva opštine.⁴ Zbog toga je važno da opštinski DLP tim predvodi sam predsednik ili potpredsednik opštine. Predsednik opštine je najviša politička ličnost u opštini i odgovoran je za utvrđivanje razvojne agende i prioriteta. Time što će predvoditi tim DLP-a, predsednik opštine može osigurati da su COR-i integrisani u opštu strategiju razvoja opštine i da je napretku u postizanju COR-a dat najveći prioritet.

Primer Vučitrna, gde je potpredsednik opštine predvodio tim DLP, zapravo je dobra ilustracija važnosti liderstva u lokalizaciji COR-a. Potpredsednik je uspeo da okupi različite resore i zainteresovane strane, obezbeđujući njihovo aktivno učešće i angažovanje u procesu DLP. Preuzimanjem vlasništva nad procesom DLP, potpredsednik opštine je uspeo da stvori političku volju i zamajac za lokalizaciju COR-a u Vučitrnu.⁵ Ovo je rezultiralo izradom sveobuhvatnog izveštaja DLP koji je pružio dragocen uvid u status COR-a u opštini i identifikovao prioritetne oblasti delovanja.

⁴ Ujedinjene nacije, (2020), Globalni vodeći elementi za dobrovoljne lokalne preglede (DLP) sprovođenja COR-a, dostupno na https://sdgs.un.org/sites/default/files/2020-10/GlobalGuidingElementsforVLRs_FINAL.pdf (pristupljeno marta 2023).

⁵ Razgovor INDEP-a sa članovima opštinskog tima u Vučitrnu na temu izrade DLP-a.

ANGAŽOVANJE I UKLJUČENOST ZAINTERESOVANIH STRANA

Ocena predstavlja još jedan ključni element u procesu DLP-a: Prvi korak je da se proceni aktuelna situacija i identifikuju ključne oblasti na koje treba odgovoriti. Ovo će podrazumevati ocenu trenutnog nivoa napretka opštine ka ciljevima održivog razvoja i identifikovanje svih praznina ili izazova koje treba rešiti. Kada se ova procena završi, opštine su dužne da razviju okvir za DLP. Ovaj okvir treba da skicira delokrug i ciljeve DLP-a, kao i ključne pokazatelje učinka koji će se koristiti za merenje napretka ka postizanju COR-a.

Sledeći korak u procesu izrade DLP-a je prikupljanje podataka. Ovo je ključan korak koji uključuje prikupljanje i analizu podataka o napretku opštine ka postizanju COR-a. Prikupljanje podataka treba da bude sveobuhvatno i uključivo, uzimajući u obzir potrebe i perspektive svih relevantnih aktera, uključujući marginalizovane i ranjive grupe. Pregled i finalizacija podataka predstavlja poslednji korak. Održavanje konsultacija i radionica za validaciju je takođe veoma važno za fazu finalizacije.

Šematski prikaz koraka je dat u gornjem delu.

V. Angažovanje zainteresovanih strana u DLP-ima na Kosovu

Ne može se dovoljno naglasiti važnost uključivosti i ne ostavljanja nikoga po strani u procesu izrade DLP-a. DLP treba da podrazumeva kooperativan i inkluzivan proces, koji uključuje sve relevantne aktere, uključujući marginalizovane i ranjive grupe, u opštini. Uključivost osigurava da DLP tačno odražava potrebe, prioritete i perspektive svih članova zajednice, posebno onih koji su često isključeni ili marginalizovani. Ovo može pomoći da se identifikuju praznine i izazovi u sprovođenju COR-a i da se osigura da niko ne bude ostavljen po strani, u potrazi za postizanjem održivog razvoja.

Uključivost takođe pomaže da se izgradi vlasništvo i podrška za proces DLP i njegove rezultate. Kada su zainteresovane strane uključene u proces izrade, veća je verovatnoća da će preuzeti vlasništvo nad DLP i njegovim preporukama i podržati njihovu primenu. Ovo može dovesti do veće saradnje i partnerstva među zainteresovanim stranama, kao i do veće odgovornosti i transparentnosti u sprovođenju COR-a. Pored toga, time što nikoga neće ostaviti po strani, opštine mogu osigurati da DLP doprinosi postizanju COR-a na način koji je pravičan i održiv za sve članove zajednice.

Vežba mapiranja zainteresovanih strana predstavlja ključni korak u procesu izrade dobrovoljnog lokalnog pregleda (DLP), imajući u vidu da pomaže da se identifikuju i angažuju sa svim relevantnim stranama. Zainteresovane strane mogu uključivati članove zajednice, organizacije građanskog društva, vladine agencije, aktere iz privatnog sektora i druge koji imaju interes ili su pogođeni razvojnom agendom opštine. Mapiranjem različitih zainteresovanih strana i njihovih interesa, opštine mogu da obezbede da njihov DLP bude uključiv i da predstavlja sve glasove, a ne samo glasove vlade ili dominantnih grupa.

Da bi sprovele vežbu mapiranja zainteresovanih strana, opštine mogu da koriste matricu koja identifikuje zainteresovane strane, na osnovu njihovog nivoa interesovanja i uticaja u procesu DLP. Matrica se može podeliti u četiri kvadranta, pri čemu se zainteresovane strane mogu klasifikovati kao one sa velikim interesom/uticajem, velikim interesom /malim uticajem, malim interesom/velikim uticajem i malim interesom/malim uticajem. Ovo omogućava opštinama da daju prioritet radu sa zainteresovanim stranama koje imaju najveći interes i uticaj, istovremeno osiguravajući da se glasovi onih sa manjim interesom ili uticajem ne previde.

Grupa zainteresovanih strana	Nivo uticaja	Nivo interesa	Obrazac za kontakt
Nacionalna vlada	veliki	veliki	
Lokalna vlada	veliki	veliki	

Organizacije građanskog društva	srednji	veliki	
Privatni sektor	srednji	srednji	
Međunarodne organizacije	veliki	veliki	
Donatorske agencije	veliki	veliki	
Akadske ustanove	mali	srednji	
Mediji	veliki	srednji	

Instrument koji smo predstavili može se koristiti u svim opštinama na Kosovu i veoma je važan za uspeh celog procesa. Matrica se može upotpunjavati i proširivati korak po korak duž procesa izrade dokumenta.

VI. Zaključci

Kosovske opštine imaju posebnu šansu da sprovedu dobrovoljne lokalne preglede (DLP) i integrišu svoje strateške dokumente, posebno opštinske razvojne planove (ORP) i sektorske razvojne planove. DLP su dobrovoljne procene kojima se ocenjuje napredak lokalnih samouprava u postizanju ciljeva održivog razvoja. Učešćem u ovim pregledima i uvršćivanjem svojih strateških dokumenata, kosovske opštine mogu da pokažu svoju privrženost održivom razvoju i da istaknu svoj napredak u ostvarivanju svojih ciljeva. Ovo može privući investicije, unaprediti transparentnost i negovati jača partnerstva između opština i drugih zainteresovanih strana.

ORP-i i sektorski razvojni planovi imaju ulogu shematskih planova za razvoj opština i specifičnih sektora unutar njih, predviđajući ciljeve, prioritete i radnje koje treba preduzeti da bi se postigao održiv razvoj i poboljšalo blagostanje njihovih građana.

Značajan broj ciljeva održivog razvoja (COR), zajedno sa njihovim zadacima i pokazateljima, direktno je povezan sa nadležnostima institucija na lokalnom nivou. Ovo daje mogućnost opštinama na Kosovu da u potpunosti usklade svoje politike sa okvirom COR-a. Na taj način, ove opštine mogu povećati svoj doprinos održivom razvoju i unaprediti blagostanje svojih građana. Usklađivanjem svojih politika sa okvirom COR-a, kosovske opštine mogu da stvore sveobuhvatniji pristup postizanju ciljeva održivog razvoja, istovremeno imajući pristup resursima i podršci nacionalnih i međunarodnih aktera. Ovo takođe predstavlja jedinstvenu priliku za kosovske opštine da pokažu svoju posvećenost održivom razvoju i da se pozicioniraju kao lideri u regionu. U rezimeu, usklađivanje lokalnih politika sa okvirom COR-a može prokrciti put ka održivom razvoju i pružiti koristi po opštine i njihove građane.

Kosovske opštine poseduju neophodne kapacitete za sprovođenje dobrovoljnih lokalnih pregleda (DLP), kao što je pokazao slučaj Vučitrna. Ovaj slučaj pokazuje da opštine na Kosovu mogu uspešno da preduzmu DLP i izvuku značajne koristi iz njih. Sprovođenjem DLP-a, opštine mogu da procene svoj napredak ka postizanju ciljeva održivog razvoja i identifikovati oblasti u kojima trebaju poboljšanja. Ovo može pomoći u izradi delotvornijih politika i programa, poboljšavajući blagostanje njihovih građana. Slučaj Vučitrna je pokazao da DLP-i takođe mogu unaprediti transparentnost, odgovornost i dobro upravljanje na lokalnom nivou. Može ojačati zalaganja lokalnih vlasti sa njihovim građanima i drugim zainteresovanim stranama, dovodeći do uključivijeg i participativnijeg procesa odlučivanja.

Jedan od najznačajnijih izazova u oceni politike je pitanje preklapanja, i ono i dalje zabrinjava. Kosovo, koje još uvek nije članica Ujedinjenih nacija, nije u obavezi da izveštava o napretku ostvarenom u sprovođenju ciljeva održivog razvoja (COR). Međutim, od opština se zahteva da izveštavaju o skupu pokazatelja učinka, koji određuju njihovu podobnost za grant za učinak na centralnom nivou. Ovo dovodi do preklapanja sa procesom izveštavanja o COR, što može dovesti do zabune i

dodatnog posla po opštine. Posledično, opštine ponekada DLP mogu smatrati nepotrebnim teretom.

Dok DLP-i predstavljaju ključni korak ka postizanju održivog razvoja na Kosovu, i dalje postoje izazovi koji treba da se reše. Jedan od najvećih izazova je nedostatak odgovarajućeg finansiranja i kapaciteta na opštinskom nivou za prikupljanje i analizu podataka neophodnih za uspešno sprovođenje DLP-a. S obzirom na ograničene raspoložive resurse, opštine se mogu boriti da efikasno primene DLP i da usklade svoje politike sa COR-ima.

V. Preporuke

Da bi opštine na Kosovu bile u mogućnosti da uspešno izrade dobrovoljne lokalne preglede (DLP), važno je da ne samo one, već i čitav niz institucija preduzmu reforme kako bi uspostavile delotvoran sistem izrade izveštaja o DLP-u i istovremeno oslikale napredak i poslužile kao putokaz za buduće odlučivanje.

Podelili smo preporuke shodno odgovornim institucijama i to na preporuke za Vladu, Savet za održiv razvoj i opštine.

Preporuke Savetu za održiv razvoj:

- Osmisliti i primeniti sveobuhvatnu nacionalnu strategiju za sprovođenje Ciljeva održivog razvoja (COR) za lokalni nivo na Kosovu – strategija treba da uključi DLP.
- Negovati snažna partnerstva između javnog i privatnog sektora kako bi se promovisao održiv razvoj i obezbedilo veće učešće privatnog sektora u procesu DLP-a.
- Angažovati se sa opštinama i Kosovskom asocijacionom opština kako bi se unapredili njihovi kapaciteti za usklađivanje njihovih politika sa okvirom COR-a, posebno pružanjem okvirnih odredaba za uključivanje DLP-a u akcione planove.

Preporuke Vladi:

- Na osnovu izazova koji okružuju preklapanja prilikom ocene politike na Kosovu, preporučuje se da se pokazatelji učinka revidiraju kako bi uključili ciljeve održivog razvoja (COR) i da budu zasnovani na COR-ima. Uvrščivanjem pokazatelja COR-a u pokazatelje učinka, opštine mogu istovremeno izveštavati o oba cilja i smanjiti teret izveštavanja. Ovo će dovesti do efikasnijeg i delotvornijeg pristupa oceni politike i obezbediti da opštine rade na postizanju COR-a paralelno ispunjavajući svoje ciljeve učinka.
- Vlada treba da stvori poseban fond za podršku opštinama u izradi DLP-a.
- Vlada treba da promeni Zakon br. 04/L-036 o zvaničnim statistikama u cilju jačanja uloge opština. Opštine moraju biti u mogućnosti da vode statističke kancelarije tako da proces prikupljanja i korišćenja podataka za potrebe DLP-a bude efikasan i kontinuiran.
- Povećati javnu svest i zalaganja kada je reč o važnosti održivog razvoja i COR-a.

Preporuke opštinama:

- Sprovesti DLP za procenu napretka ka postizanju COR-a i prepoznati oblasti koje trebaju poboljšanja.
- Uskladiti politike sa okvirom COR-a i uključiti pokazatelje COR-a u pokazatelje učinka, u cilju pojednostavlivanja procesa izveštavanja.
- Podstaci jača partnerstva sa lokalnim akterima, uključujući organizacije građanskog društva, aktere iz privatnog sektora i građane, kako bi se unapredio održiv razvoj.
- Dati prioritet dodeli resursa za inicijative održivog razvoja, posebno u oblastima sa najvećim potrebama.
- Uspostaviti namenski opštinski tim za DLP. Ovaj tim bi trebalo da predvodi politička ličnost na visokom nivou, koja može da obezbedi neophodno vođstvo i podršku kako bi se osigurala delotvorna primena procesa DLP-a. Tim za DLP treba da se sastoji od predstavnika svakog odeljenja u opštini, uključujući i one odgovorne za socijalna, ekonomska i ekološka pitanja. Uključivanjem svih relevantnih odeljenja, tim može da obezbedi holistički pristup održivom razvoju i stvori zajednički osećaj vlasništva nad procesom DLP-a.
- Potpuno uskladiti OPR sa okvirom COR-a tako da se proces DLP može koristiti za istovremenu ocenu primene opštinskog razvojnog plana. Ovo se može učiniti time što će se osigurati da su ciljevi ORP-a uokvireni na osnovu 17 ciljeva COR-a, tako da prvi deo izrade DLP-a direktno služi za prenošenje napretka koji je ostvaren u primeni ORP-a.
- Opštine na godišnjem nivou obučavaju srednjoškolce o prikupljanju podataka kako bi se njihovim dobrovoljnim angažovanjem, ovi podaci prikupljali u kontinuitetu.

Ovaj projekat je finansiran od strane Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ)
GmbH u ime nemačkog saveznog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ).